

איך להימנע מפלגיאט (Plagiarism)?

אתיקה של ציטוט ושימוש בידע קודם

ערן שר, אוניברסיטת בן גוריון בנגב¹

ערן שר

האוניברסיטה כמוסד אקדמי עוסקת בייצור ידע (מחקר), בשימור ידע ובהנחלת ידע (הוראה). האוניברסיטה מעודדת שימוש בידע מצטבר במטרה

ליצור ידע חדש, וזאת תוך הקפדה על שמירת זכויותיהם המוסריות והחוקיות של יוצרי הידע הקודם. מטרתו של מסמך זה היא להציג בקצרה מושגים בסיסיים הקשורים לאתיקה של ציטוט ושימוש בידע ובעבודות קודמות.

1. יצירה (Work of Art)

יצירה היא הגשמה מפרי רוחו של יוצר בדרך כלשהי (לא העתקה); הגשמה של מאמץ, כישרון והשקעה, שמקנה לה אופי שונה משל מרכיביה (דוגמאות: צורת ביטוי, ניסוח, משפט, איור, ציור, תמונה, המצאה, סיפור, שיר וכדומה). רעיון איננו יצירה; אופן הביטוי של הרעיון הוא יצירה.

2. קניין רוחני (Intellectual Property)

2.1 כל יצירה היא קניינו הרוחני של היוצר והיא מוגנת מעצם היצירה.

2.2 קניין רוחני הוא רכוש, גם אם אינו מוגן בחוק (ובכלל זה חוקי זכויות יוצרים).

1. פרופ' ערן שר, ראש המרכז לאיכות ההוראה

2.3 ניתן להעביר בעלות על קניין רוחני. העברת בעלות כמו כמכירת נכס ולכן מחייבת חוזה כתוב.

3. זכויות יוצרים

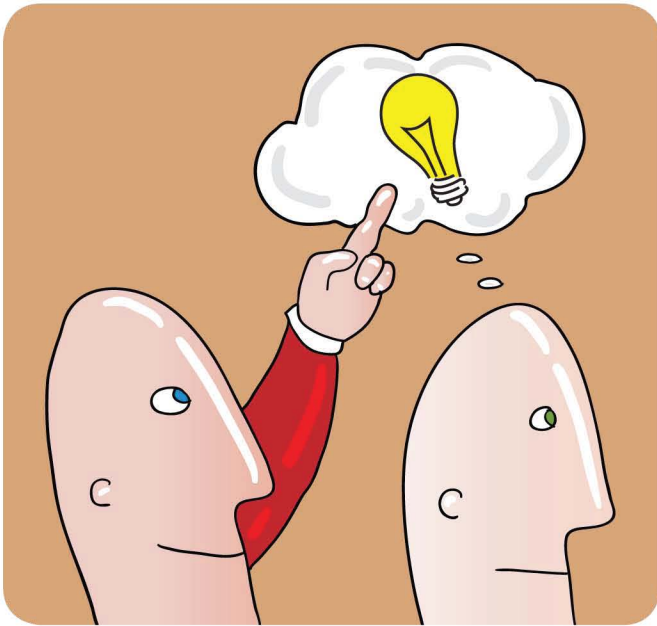
3.1 זכות יוצרים היא אמצעי חוקי אשר מגן על המוניטין של היוצר מחד-גיסא ועל ההשלכות של מוניטין זה על מעמדו הכלכלי של היוצר מאידך-גיסא. הגנה זו מעניקה ליוצר היצירה את הזכות לקבוע איזה שימוש ניתן לעשות ביצירתו. זכות היוצרים נוצרה במטרה לעודד יצירה על בסיס רעיונות חדשים ומקוריים על ידי מתן תמריץ ליוצר.

3.2 זכות היוצרים תקפה לתקופת חייו של היוצר ונמשכת גם לאחר מותו (כיום לתקופה של 70 שנה לאחר המוות). זכות היוצרים ניתנת באופן אוטומטי ללא צורך ברישום מינהלי כלשהו (זאת בניגוד לצורך ברישום מינהלי של פטנט, סימן מסחרי או מדגם).

3.3 היוצר רשאי להעביר את זכות היוצרים, כולה או חלקה, לאחר. ההעברה כמוה כמכירת נכס ולכן מחייבת חוזה כתוב.

3.4 למוציא לאור, למפיק או לעורך שאסף יצירות וקיבצן יש זכויות יוצרים על האוסף, וזאת בתנאי שקיבל את הסכמתם של היוצרים.

3.5 יצירה מוגנת במסגרת חוקי זכויות היוצרים היא כל יצירה,

5. דרכים לשימוש וציטוט נכונים

5.1. ככלל, בכל עבודה שמוגשת ובה פריטים מועתקים (קטעי מלל, איורים, ציורים וכיוצא באלה), יש לבקש ולקבל אישור בכתב מבעל זכויות היוצרים (בעבודות אקדמיות בעל הזכויות הוא בדרך כלל המוציא לאור), ויש לציין בעבודה באופן ברור ומדויק את המקור, בצמוד לכל פריט מועתק. אם סך כל הפריטים המועתקים ממקור אחד אינם כוללים יותר מ-50 מילים (או שווה ערך ל-50 מילים), אין צורך לבקש אישור, אך יש לציין בעבודה באופן ברור ומדויק את המקור בצמוד לכל פריט מועתק.

5.2. כל קטע שמועתק מעבודה, יש להקפיד ולסמן אותו באופן מפורש (לתחום בסימון גרשיים) ולציין באופן ברור ומדויק את המקור.

5.3. חשוב לבדוק מהן הדרישות הנדרשות מכותב העבודה (במיוחד מה צריכה להיות מידת המקוריות של העבודה ואיזה חלק יחסי של העבודה היא צריכה לתפוס). דוגמאות: עבודת בית, דו"ח מעבדה, עבודת סיכום, סקר ספרות, פרויקט גמר, עבודת מחקר לתואר מתקדם, מאמר.

6. עונשים

כאמור, הפלגיאט הוא מעשה גניבה, מרמה, חוסר הגינות והונאה. האקדמיה רואה בפלגיאט מעשה של אי-ישר אקדמי חמור שאינו מתאים לציפיות הקיימות מסטודנטים במוסד אקדמי, ולפיכך מעשה זה זוכה לענישה חמורה בהתאם. לפי התקנון של מוסדות רבים בחינוך הגבוה, נקבעו לסטודנטים שישורשעו בעבירה זו עונשים כבדים. דוגמאות לעונשים שהוטלו בעבר: ביטול תואר או תעודה, הרחקה מהמוסד הלימודי לתקופה ארוכה או הרחקה לצמיתות.

- בתנאי שהיא מתועדת ומקורית. ההגנה חלה גם אם דבר ההגנה לא מצוין ליד היצירה בצורה מפורשת.
- מתועדת: שמורה בצורה כלשהי – כתובה, מוקלטת, מצולמת, מאוכסנת במדיה אלקטרונית, בנויה וכיוצא בזה.
  - מקורית: ראשונית, לא מועתקת, שאין בה משום חיקוי לאחרים.
- 3.6. זכויות היוצרים מגינות על היוצר מפני:
- העתקת היצירה (Copyright);
  - מכירה או הפצה של היצירה;
  - הכנת עבודה חדשה המבוססת על היצירה;
  - הצגת היצירה בפני ציבור.
- 3.7. מילים מיוחדות, שמות, סיסמאות וביטויים קצרים אינם יכולים להיות מוגנים בזכויות יוצרים, אך יכולים להיות מוגנים בחוקי סימון מסחרי, מדגם או אחרים.

4. פלגיאט (Plagiarism)

- 4.1. הפלגיאט הוא מצגת שווא שבו יצירה או קטע של יצירה של יוצר מוצגים כיצירה או קטע של יצירה של אחר. זאת, גם אם לא הופרו בכך זכויותיו החוקיות של היוצר.
- 4.2. הפלגיאט נחשב למעשה גניבה, מרמה, חוסר הגינות והונאה. מעשה הפלגיאט הוא מעשה בלתי מוסרי (Non-ethic), וזאת בניגוד לפעולה הפוגעת בזכויות יוצרים שהיא בהגדרתה פעולה לא חוקית.
- 4.3. יש להבחין בין עבירות על זכויות היוצרים (עבירות חוקיות) לבין עבירות של מצגת שווא – פלגיאט (עבירות מוסר).
- עבירות זכות יוצרים הן עבירות כנגד בעלי הזכויות (לדוגמה היוצר או המוציא לאור).
  - עבירות של מצגת שווא (פלגיאט) הן עבירות כנגד בעל הקניין הרוחני וכנגד הגורם שהעבודה מוגשת לו או מוצגת בפניו (לדוגמה מרצה או קהל).
- 4.4. דוגמאות לפלגיאט:
- הצגת יצירה או קטע של יצירה של יוצר כיצירה או קטע של יצירה של אחר.
  - שימוש או העתקה של קטעים, מילים, איורים, גרפים או תמונות של אחר ללא סימון מיוחד (לדוגמה גרשיים) או ציון שם המקור.
  - ציון לא מדויק של המקור.
  - העתקת משפט תוך שינוי מילים ללא ציון המקור.